

תוכן העניינים

ט	תודות ל'חבר הנאמנים' של הספרייה
יא	אל הקוראים
1	מבוא: הסכנה המוזיקלית
4	א. המוזיקה ביד הלשון
10	ב. אקפרזיס מוזיקלי
13	ג. 'אורניתולוגיה'
	ד. הדיאלקטיקה הילדותית של פריץ:
15	'החיבורים של פריץ קוכר' – מוזיקה מאת רוברט ואלזר
	1. ברבורים
19	א. שירת הברבור הטובע: 'הטובע' מאת תומס ברנהרד
32	ב. מוזיקה סרטנית: 'דבר והיפוכו' מאת אלדוס האקסלי
44	ג. נטע זר הכורת את עצמו: 'נטע זר' מאת סומרסט מוהם
55	ד. למות עם ואגנר: 'טריסטן' מאת תומס מאן
	ה. היכן נגמרת הדונה ומתחילה הסניורה? 'דון ג'ובאני: מעשה פלאי
68	שאיירע לנוסע בעל נפש נלהבת' מאת את"א הופמן
82	ו. איה המוזיקה? הדודן פונס מאת בלזק
92	ז. מוזיקה, מטאורולוגיה ומוות: 'בית בודנברוק' מאת תומס מאן
96	ח. שירת הברבור של האימפריה: 'מארש-ראדצקי' מאת יוזף רוט
113	ט. תרועת הברבור: 'החצוצרה נתביישה' מאת חיים נחמן ביאליק
	י. תובנה מוזיקלית קטלנית: 'לואיז' מאת תומס מאן
118	ו'ססיליה הקדושה' מאת היינריך פון-קלייסט
130	יא. פלגיאריזם אובדני: 'התרמית' מאת קארל צ'אפק
	יב. חייה הקצרים של ממלכת דודקפוניה: 'ספר הצחוק והשכחה'
141	מאת מילן קונדרה
	יג. חקירות מוזיקליות באיין-סוף הקטן ובאיין-סוף הגדול:

- אופוס 111 של בטהובן לפי 'המלאכים' מאת מילן קונדרה
 147 ו'דוקטור פאוסטוס' מאת תומס מאן
 יד. הכבודות הבלתי-נסבלת של בטהובן: 'הקלות הבלתי-נסבלת
 165 של הקיום' מאת מילן קונדרה
 179 טו. קול ענות גבורה וקול ענות חלושה: 'הנרדף' מאת אלוו קרפנטייר

2. כרוכיות

- 193 א. עווית מוזיקלית: 'מומנט מוסיקלי' מאת יהושע קנז
 ב. מוזיקה, טירוף ודמיון משפחתי: 'אחינו של ויטגנשטיין'
 203 מאת תומס ברנהרד
 ג. מוזיקה כפייתית: 'סונטת קרויצר' מאת ל"נ טולסטוי
 212 ד. יין, שירה ומוות: 'למות' מאת ארתור שניצלר
 227 ה. קהל שבוי: 'ריקוד הצללים המאושרים' מאת אליס מונרו
 232 ו. עריצותה של המוזיקה: 'לממשלת המרש' מאת חיים נחמן ביאליק
 237 ז. הכול צפוי או שהרשות נתונה? 'התזמורת' מאת ש"י עגנון
 243 ח. מוזיקה עקרה: 'סונטת האביב' מאת ענר שלו
 248 ט. מוזיקה מכנית: 'התפוז המכני' מאת אנתוני ברג'ס
 253 י. דיוקן הפסנתרן כטרוריסט בוגר: 'רגטיים' מאת א"ל דוקטורוב
 266 יא. על המזויף ועל האותנטי במוזיקה: 'התפסן בשדה השיפון'
 284 ו'לאסמה באהבה ובסיאוב' מאת ג"ד סלינגר

3. ינשופים

- א. סיאנס מוזיקלי: מתים וחיים עולים באוב: 'המתים' מאת
 292 ג'יימס ג'ויס
 ב. אקורד גזוזטרה: 'האחר' מאת ברנהארד שלינג
 304 ג. אזכרה מוזיקלית: 'יער נורווגי' מאת הרוקי מורקמי
 314 ד. למי מצלצלים הפעמונים? 'רקויאם לטרזינשטדט' מאת יוסף בור
 332 ה. סודו של הסוד: 'הסוד' מאת אנה אנקוויסט
 341 ו. וריאציות על אימהות ושכול: 'קונטרפונקט' מאת אנה אנקוויסט
 352 ז. צלילים זרים: גלות מוזיקלית בשלושה מסיפורי ס' יזהר מתוך
 362 'הקובץ 'צדדיים'
 ח. גובלין? מדוע גובלין? 'אחוזת הווארד' מאת א"מ פורסטר
 387 ו'על היופי' מאת זייד סמית
 407 ט. המגדלור המוזיקלי: גברת דאלוויי מאת וירג'יניה וולף

4. תרנגולים

- 429 א. חרקירי: 'מלך הג'ז' מאת דונלד ברתלמי
- 437 ב. מלחמת תרנגולים: 'תרנגול כפרות' מאת אלי עמיר
- ג. החליל, האקורדיון והצבוע: 'בין לילה ובין שחר'
מאת יהושע קנז
- 450 ד. ההרמוניה שבקופוניה: 'אריה בעל גוף' מאת חיים נחמן ביאליק
- 464 ה. האודיסאה האודסית 'התעוררות' מאת איסאק באבל
- 467 ו. האם אתם אוהבים את ברהמס? 'מוזיקה שקולה' מאת ויקראם סת
- 473 ז. מחבר מחפש ארבעה נגנים: 'רביעיית רוזנדרף' מאת נתן שחם
- 481

5. יונים

- 502 א. פיוס מוזיקלי: 'יוהן סבסטיאן באך בריגן' מאת ברנהארד שלינק
- 512 ב. סינסתזיה ספרדית: 'מעיל קטון' מאת רות אלמוג
- ג. וכי יודעים אנו מה בכוחה של מוזיקה לעשות באדם?
'הקונצרט הראשון' מאת נחום גוטמן
- 517

- 521 יצירות הספרות הנדונות בספר
- 526 מאמרים, מונוגרפיות ומחקרים

2. כרוכיות

א. עווית מוזיקלית: 'מומנט מוזיקלי' מאת יהושע קנז

למרות שמו של הסיפור, לא 'מומנט מוזיקלי' של שוברט עומד במרכזו אלא 'הפוליה' של קורלי.¹ השמעותיה של יצירה זו הן המומנטים המוזיקליים העיקריים בסיפור והן מתוארות בפירוט, ואילו שאר היצירות המוזכרות בו מתוארות כלאחר יד או שאינן מתוארות כלל. אפשר לדמות את הסיפור ל'אליפסה ש'הפוליה' מהווה את שני מוקדיה. היצירה עולה על בימת הסיפור בשתי נקודות זמן קריטיות בחיי המספר: ההאזנה הראשונה סמוכה למועד תחילת ההופעה של המצמוץ הכפייתי שלו בגיל שבע; ההאזנה האחרונה סמוכה להשתחררותו מהתסמונת בגיל ההתבגרות. שתי נקודות הזמן הללו מציינות גם את שתי ההחלטות להפסיק את לימודי הכינור של הילד: את ההחלטה הראשונה קיבלו הוריו בעצת הרופא והם כפו אותה על הילד, ואת השנייה קיבל הוא עצמו. ההחלטה הכפויה לא שמה קץ להפרעה המוטורית בעפעפיים, ואילו השנייה הייתה מלווה בשיכוך התופעה עד לדעיכתה המוחלטת.²

1 'מומנט מוזיקלי' של שוברט נזכר בסיפור כדרך אגב (עמ' 72). מאזכור זה מתברר לקורא באיחור ניכר מהי היצירה שניגן הילד בקונצרט התלמידים בקונסרבטוריון החיפאי. מן הסתם מדובר בעיבוד לכינור ופסנתר של אחד מששת המומנטים המוזיקליים של שוברט הכלולים באופוס 94, כנראה המומנט השלישי, בפה מינור, שכתוב במרקם של מנגינה וליוי.

2 ליחסי הגומלין בין 'טיקים' למוזיקה ייחד הנוירולוג אוליבר סאקס את פרק 18 בספרו 'מוזיקופיליה'. ההתלכדות של מוזיקה ושל 'תסמונת טורט' עשויה להביא לשלל מצבים מורכבים; באחדים מהם המוזיקה מקלה את ההתמודדות עם התסמונת ומעלימה אותה בעת הנגינה או התיפוף, באחרים היא מעוררת ומגבירה אותה. לעתים התסמונת מעוררת פרץ של יצירתיות מוזיקלית. אף אחד מאלה אינו תופס במקרה שלפנינו. לא כך סיכומו של הפרק: 'החיים נעשים מסובכים יותר, לפעמים מסובכים ללא נשוא, לאנשים שסובלים מטיקים מתפרצים או מאובססיות או מהזיות, שמאלצים אותם להיות במגע יומיומי עם מנגנונים מרדניים ואוטונומיים בתוך המוחות שלהם'. ייתכן שגם בסיפורו של קנז חלה התקוממות של מנגנון אוטונומי – מעין התקף אנטי-אימוני כנגד המוזיקליות המוגבלת

ההאזנה הראשונה ל'פוליה' הייתה כפולה: תחילה הייתה האזנה בסתר, מאחורי דלת אחד מחדרי הלימוד בקונסרבטוריון החיפאי. נגינה זו שהגיעה לאוזניו, של נער ששמו אורי, הייתה חזרה לקראת קונצרט תלמידים שנערך זמן מה לאחר מכן, ובו שמע הילד את היצירה שנית. בשתי ההזדמנויות הפעימה היצירה את הילד עמוקות, אך בד בבד תסכלה אותו לנוכח אזלת ידו לנגן כה יפה בעצמו וחסר אמון שיוכל לסגל לעצמו יכולת נגינה כזאת בעתיד. בזמן שבין שתי ההאזנות הללו התפתח ככל הנראה המצמוץ הכפייתי. נגינתו המופלאה של אורי אינה מעוררת את קנאתו של הילד, אף שהיא מעמתת אותו עם מגבלותיו. היא מוסיפה להפעים אותו אף בזמן קונצרט התלמידים:

עצבותה של הנעימה מילאה את חללו של האולם. הסלסולים בסופי המשפטים אך הדגישו זאת. היה דבר מסתורי שהפך את קצב המחול הסוער והעליו-לכאורה למין קינה נואשת ורבת הוד. ידו של אורי הייתה בטוחה, מלאת רגש עצור וכוך פנימי. דומה לי שנגינה יפה מזו לא שמעתי מימי. היה בה מין טוהר מפחיד במקצת, מתגרה, לא-אישי כלל, צונן ואקסטטי באותה עת. קצב הפרקים גועש והולך והנער גבה-הקומה, בכותונת הלבנה, המכנסיים הכחולים הכהים והנעליים החצאיות נראה לעתים כנאבק בכוחות מסתוריים. לעתים מביעות פניו איזה קושי, וזה רק המאמץ הטכני של הביצוע הנקי, של זריזות האצבעות ויצירת האקורדים המהירים. התרכזותו גדולה כל-כך שהיא מנתקת אותו מן המקום שבו הוא עומד ומן העיניים הרבות המסתכלות אליו, ואף מן היצירה עצמה כאילו ניתק, מותוכה האפל, המשתולל, המאיים. והוא ניצב שם כדמות הסדר הטוב (עמ' 64-65).

מוקד ההשמעה השני של 'הפוליה' היה חדר בית הספר לנגינה במושבה. בשנים שחלפו חזרה משפחתו של הילד לגור במושבה, ושם חידש הילד ביזמתו את לימודי הכלי. את 'הפוליה' ביצע הפעם המורה שלו, אלפרדי, שניגן אותה לעצמו כשהגיע הילד להודיעו שגמר אומר להפסיק את לימודי הנגינה שלו. הפעם נשמעה לו היצירה סתמית ונכובה. הפער בין שני הביצועים אולי גרם גם הוא לכך: בחיפה ביצע אותה אורי, הכישרוני שבילדי הקונסרבטוריון, ואילו במושבה ניגן אותה ברגשה מופרזת המורה אלפרדי, שריננו עליו שלא הצליח להתקבל לתזמורת העירונית. וכך מתוארת ה'התפכחות' מהיצירה:

האזנתי לנגינתו. הוא גנח ונשף כדרכו, ואני ניסיתי לזכור מה היה סודה של הנעימה, אשר שבתה כל-כך את לבי לפנים. אבל לה-פוליה נראתה לי פתאום

שהילד ניחן בה. היה על הילד להתנער לא מהמוזיקה עצמה אלא מהחוויה המתסכלת הנלווית אליה כדי להירפא (ראה סאקס, מוזיקופיליה).

דומה למרחק בין החליל הערבי לחלילית, שעמנואל זמיר היטיב לחקות בה את נגינת החליל הערבי.³⁰

דוגמה 4.1: עמנואל זמיר, 'דבקה רפיח'

לי בי-ער - ו לי - מו - ת לי - רי - בק - ו לי - לי - ו מי - ו לי

לי פל - אור - ת - ד א - רש - פ - כ - כ - לה - לי - ה - ו י - מ - ה - א - ת - ל - פ - י - מ - ה - ר - ד

לי אור - ת - לי מ - ש - ש - לי אור - ת אור - ע - ד אור - ע - ד אור - ע - ד

דבקה רפיח

לי יומי ולי לילי	רד היום לפאת הים	עד אור
ובוקרי לי	והלילה -	עד אור
תמולי לי	לילה -	עד אור תיאור לי שמש
וערבי לי	כבר פרש אדרת אופל לי	שמש לי תיאור.

שיריו המקוריים והמאומצים של עמנואל זמיר ניהנים בחסכנות ובנזיריות. אין הם נגועים בסלסולי סרק פסידו-מזרחיים, מנעדם מצומצם, ולכל אחד מחלקי השיר אמביטוס צנוע של קוורטה עד סקסטה. המסגרות הטרוקורדיות או הפנטקורדיות שהמצאותיו המלודיות מתגדרות בהן מזכירות את האג'נאס - הרצפים הצליליים המצומצמים שבונים את המקאם הערבי. להקת עמנואל זמיר מציגה את שירי עמנואל זמיר בעיבודים המשקפים את האוריינטציה המזרחית הנזירית הזאת: הזמרה המונופונית מוכפלת בעיקר בחלילית ומלווה בכלי הקשה; החריגות ממונופוניות טהורה גולשות לעתים להטרופוניה ולעתים למעין פוליפוניה קמאית המבליטה מרווחים של קווינטות וקוורטות; כאשר מצטרפים

30 על האפיון המוזיקלי של 'הזמר המזרחי הישן' ראה גולדנברג, זיקות, עמ' 326-330. בין השאר גולדנברג עומד על החסכנות בקפיצות מלודיות ועל ההימנעות מסלסולים מליסמטיים לצד שימוש מגוון במודליות; כל אלה אפיינו את המזרחיות המוזיקלית העברית הישנה, להבדיל מזאת החדשה.

קולות אל הסולן הם בדרך כלל מכפילים אותו ושומרים על המונופוניה, או שהם יוצרים אתו דיאלוגים רספונסוריאליים (דו־שיח בין יחיד לקבוצה). אם יש נוכחות צנועה של אקורדיון, בדרך כלל אין היא נוכחות אקורדית אלא תוספת חדיקווית העוקבת אחר המנגינה, או שהיא מתפצלת ממנה כדי ליצור רגע קונטרפונקטי עדין וקצר.

שירו של זמיר 'דבקה רפיח' אינו מובלט בנובלה מצד עצמו ואין בה ציטטה מתוך מילותיו. לכאורה היה עשוי לבוא במקומו כל שיר אחר בעל אופי דומה ולמלא את אותו תפקיד נרטיבי. ואולם, התבוננות במילות השיר מעלה את האפשרות שלא במקרה נבחר, שכן תמלילו מתכתב ומתקטב עם זה של שירו של אלתרמן 'איגרת' (מתוך 'כוכבים בחוץ'), שממנו נגזרת כותרת הסיפור, 'בין לילה ובין שחר'. גם מילות הדבקה מתנודדות בין לילה לבין שחר: 'והלילה פרש אדרת אופל... עד אור תיאור לי שמש'. יתר על כן, שני השירים כתובים בהשראה מקראית, אם כי בגישות שונות לחלוטין: 'איגרת' משופע באלוזיות משוכללות לספר בראשית, מותכות יחדיו ברוב תחכום, ואילו הדבקה משתעשעת בהדמיה של שפה קדומה, כמו־מקראית, שאמורה להשרות אווירה 'כנענית ארכאית'.

מילותיו של זמיר לדבקה עשירות באליטרציות מתגלגלות המדמות את צליל החליל, אף שהחליל אינו נזכר בהן: 'לי יומי ולי לילי', 'תמולי לי', 'והלילה, לילה' ו'אופל לי'. בתוך כך הדובר רותם לצרכיו את היום ואת הלילה – הלילה פורס אדרת אופל למענו והשמש מכוונת את אורה אליו. ההתרכזות בעצמי פירושה היבדלות מהבריות, ואולי היא מתקשרת למוטיב האחרות המסתגרת המושרש בסיפור. אפשר שזיקות אלו מקריות, ואין ספק שהן משניות לתכונתו המוזיקלית הבולטת של השיר – הקצביות הקמאית, המנוגדת בתכלית למקצבים של שירי הערב האינטימיים.

המצלולים עתירי הלמ"דים והיו"דים, ובעיקר המילה 'לילה' על הטיותיה, מעוררים אסוציאציה חזקה לשירת הליאלי הערבית. הליאלי הוא קטע קולי אלתורי לא קצבי ובו מילים כמו 'יא לילי' או 'יא לילי' ('הו לילה', 'הו לילי'). למילים אלו אין משמעות תוכנית, והן משמשות נשאות של צלילים ומליסמות. הליאלי אינו עומד בפני עצמו; הוא עשוי להקדים שיר, להכשיר ולבסס את המקאם שבו יושר וגם ל'חמם' את קולו של הזמר ולשמש אינטרלוד במהלך שיר או תוספת לאחר שהמבצע סיים את בתי השיר. עמנואל זמיר הפך את היוצרות – הוא הטמיע את מצלולי הליאלי בשיר קצבי ויצק תוכן למילים.³¹

כאשר בא הרגע המיוחל בתכנית האמנותית של מסיבת הסיום קורה דבר נורא – החליל מכזיב את פסח, למצהלותיהם של הנוכחים:

פסח [...] התיישב, קירב את החליל במלכוכסן אל פיו, קמץ את שפתיו ונשף. שום צליל לא בקע. הוא ליקק את שפתיו בלשונו והיטיב שוב את קמיצתן על הנקב, כיוון את החליל בזווית הדרושה לו ונשף שוב. הפעם בקעו כמה צלילים חלושים ולאחריהם פלחה פתאום את האוויר מין שריקה עזה, גסה, צורמת ומשונה – ולא עוד. הוא אחז את החליל בשתי ידיו, בחן אותו כתוהה מה התקלקל בו ופתאום נלפתו אצבעותיו בזעם על הקנה כמו אמרו לשברו, הוא הביט לפניו, חוכך בדעתו אם לשבור אם לאו ורתיעה עברה בגופו כששמע את קולות הצחוק. [...] פניו של פסח האדימו. הוא ניסה לצחוק יחד אתנו כאילו הייתה זו בדיחה משותפת, אבל התקף הצחוק הזה שהרעיד את קירות הצריף דחה את השותפות. פניו של פסח הרצינו והלכו ומבעד לדמעות הצחוק שעירפלו את עיניי ראיתי איך הוא יושב נדהם, המום, נהרס אט-אט (עמ' 155).

לא ברור מה חולל את הכישלון של פסח ברגע המכריע. האם התנכלו לו וחיבלו בחלילו? האם הבחין בכך פסח כשבחן את החליל 'כתוהה מה התקלקל בו'? האם יצא קצפו של פסח על בוגדנותו של החליל עצמו או על מי שחיבל בו? אם אכן חיבלו בו, האם ידו של אריק הייתה בדבר?³² אריק הטיל מלכתחילה ספק ביכולת הנגינה של פסח, ובלי שאיש שמע אותה ביקר את הקבוצה על הרמייה העצמית שלה. בפירוש שהוא נותן לחלום העיוורון של נעמי הוא מייחס לה את הרצון שלא לראות את המציאות: 'את יודעת למשל שהנגינה של פסח בחליל שלו זה סתם שקשוקש אבל את מנסה לשכנע את עצמך ואותנו שהוא מנגן נפלא, שיש לו כישרון גדול. כי זה מתאים לכוונות שלך, שהן טובות כנראה, על כל פנים את מאמינה שהן טובות' (עמ' 126). האם התכוון אריק להוכיח באמצעים

32 בסיפורו 'מפוחית' העמיד יפרח חביב סיטואציה דומה. רוניק, ילד חוץ בקיבוץ, רוכש לעצמו מעמד בחברת הילדים בעזרת מפוחית פה שהוא מיטיב לנגן בה. ילד דומיננטי ששמו אריק(!) מחבל במפוחית כדי להכשיל אותו במסיבת הסיום של שנת הלימודים – הוא משיא ילד אחר לבזוק לתוכה בסתר פלפל שיעורר עיטוש בלתי נשלט וישים את רוניק לצחוק. אלא שעושה דברו של אריק מחליט למנוע את הקטסטרופה וברגע האחרון הוא מחליף את המפוחית במפוחית אחרת, תקינה (חביב, המפוחית). הסיפור הופיע כנספח מס' 6 בספרו של רינו צרור על זוהר ארגוב (צרור, ארגוב, עמ' 237–334). ארגוב גילם את רוניק כשהיה בכיתה ח' בהמחזה של הסיפור שהועלתה בבית ספרו בסוף שנת הלימודים, הרבה לפני שפילס בעצמו את דרכו באמצעות המוזיקה וקנה לעצמו מעמד של כוכב-על גם בחברה האשכנזית, שתחילה הייתה עוינת את הזמר המזרחי.

יצירות הספרות הנדונות בספר

היצירות המצוינות בכוכבית (*) מאוזכרות בקצרה

אלמוג, מעיל = אלמוג, רות, מעיל קטון, אור יהודה: זמורה-ביתן, תשס"ח
אנקוויסט, הסוד = אנקוויסט, אנה, הסוד, מהולנדית: רן הכהן, בני ברק: הקיבוץ
המאוחד, תשס"ג
אנקוויסט, קונטרפונקט = אנקוויסט, אנה, קונטרפונקט, מהולנדית: רן הכהן, בני
ברק: הקיבוץ המאוחד, תשע"ה
באבל, התעוררות = באבל, איסאק, 'התעוררות', כל הכתבים, כרך א: הסיפורים,
מרוסית: חמוטל בר-יוסף, ירושלים: כרמל, 2009-2008, עמ' 288-293
באר, חבלים = באר, חיים, חבלים, תל אביב: עם עובד, *1998
בור, רקוויאם = בור, יוסף, רקוויאם לטרוזינשטט, מצ'כית: רות בונדי, תל אביב:
מורשת וספריית פועלים, 1965
ביאליק, אריה = ביאליק, חיים נחמן, 'אריה בעל גוף', הסיפורים, אור יהודה: דביר,
2008, עמ' 16-57
ביאליק, החצוצרה = ביאליק, חיים נחמן, 'החצוצרה נתביישה', הסיפורים, אור
יהודה: דביר, 2008, עמ' 132-157
ביאליק, לממשלת המארש = ביאליק, חיים נחמן, 'לממשלת המרש', הסיפורים,
אור יהודה: דביר, 2008, עמ' 243-246
בלזק, הדודן פונס = בלזק, אונורה דה, הדודן פונס, מצרפתית: יהושע קנז, תל
אביב: עם עובד, תשמ"ב
ברג'ס, התפוז המכני = ברג'ס, אנתוני, התפוז המכני, מאנגלית: אהרון בר, תל
אביב: תמוז, 1976
ברנהרד, בטון = ברנהרד, תומס, בטון, מגרמנית: ניצה בן-ארי, בני ברק: הקיבוץ
המאוחד, תשנ"א*
ברנהרד, ויטגנשטיין = ברנהרד, תומס, אחיינו של ויטגנשטיין, מגרמנית: נילי
מירסקי, תל אביב: עם עובד, תשנ"ו
ברנהרד, הטובע = ברנהרד, תומס, הטובע, מגרמנית: רחל בר-חיים, תל אביב:
בבל, תשס"ו

- ברתלמי, מלך הג'ז = ברתלמי, דונלד, מלך הג'ז, מאנגלית: משה רון, טרם פורסם¹
- גוטמן, הקונצרט הראשון = גוטמן, נחום, 'הקונצרט הראשון', עיר קטנה ואנשים בה מעט, תל אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ט, עמ' 39-42
- ג'ויס, המתים = ג'ויס, ג'יימס, 'המתים', דבלינאים, מאנגלית: אברהם יבין, תל אביב: עם עובד, תש"ע, עמ' 201-258
- דה מור, קרויצר = *de Moor, Margriet, Kreutzersonate: Een liefdesverhaal*, Amsterdam: Contact, 2001*
- דוקטורוב, רגטיים = דוקטורוב, א"ל, רגטיים, מאנגלית: אהרן אמיר, תל אביב: זמורה-ביתן-מורן, 1976
- האקסלי, דבר והיפוכו = האקסלי, אלדוס, דבר והיפוכו, מאנגלית: יעל לוטן, תל אביב: זמורה-ביתן, תש"ן
- הומרוס, אודיסיאה = הומרוס, אודיסיאה, מיוונית: שאול טשרניחובסקי, תל אביב: עם עובד, תשמ"ז*
- הופמן, דון ג'ובאני = הופמן, את"א, 'דון ג'ובאני', סיפורי הופמן, מגרמנית: נילי מירסקי, בני ברק: הקיבוץ המאוחד, תש"ן, עמ' 178-184
- הופמן, קרייזלר = הופמן, את"א, 'מגילת קרייזלר', נובלות מוסיקליות, מגרמנית: לאה גולדברג, תל אביב: מסדה, 1950, עמ' 93-110*
- הרצל, אלטנוילנד = הרצל, תיאודור, אלטנוילנד, מגרמנית: מרים קראוס, תל אביב: תשס"ב*
- ואלזר, פריץ = ואלזר, רוברט, 'החיבורים של פריץ קוכר: מוזיקה', איש שלא הבחין בשום דבר: סיפורים, מגרמנית: רן כהן, בני ברק: ספריית פועלים, תשע"א, עמ' 121-122
- וולף, גברת דאלווי = וולף, וירג'יניה, גברת דאלווי, מאנגלית: שרון פרמינגר, תל אביב: פן, תשס"ח
- חביב, המפוחית = חביב, ירחה, 'המפוחית', המפוחית ועוד סיפורים, ירושלים: ניומן, תשכ"ו, עמ' 11-19*
- טולסטוי, קרויצר = טולסטוי, ל"נ, סונטת קרויצר, מרוסית: פטר קריסנוב, בני ברק: הקיבוץ המאוחד וספרי סימן קריאה, 2006
- יזהר, גילה = יזהר, ס', 'גילה', צדדיים, תל אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ו, עמ' 81-92
- יזהר, חבקוק = יזהר, ס', 'חבקוק', סיפורי משורר, תל אביב: זמורה-ביתן, תש"ן, עמ' 57-81

יזהר, חרלמוב = יזהר, ס', 'חרלמוב', צדדיים, תל אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ו, עמ' 38-29

יזהר, פסנתר = יזהר, ס', 'פסנתר בודד בלילה', צדדיים, תל אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ו, עמ' 18-9

ירושלמי, מוצרט = ירושלמי, רפאל, להציל את מוצרט, מצרפתית: יהושע קנז, תל אביב: עם עובד, תשע"ד*

מאן, בודנברוק = מאן, תומס, בית בודנברוק: שקיעתה של משפחה, מגרמנית: נילי מירסקי, תל אביב: עם עובד, תשס"ג

מאן, דוקטור פאוסטוס = מאן, תומס, דוקטור פאוסטוס, מגרמנית: יעקב גוטשלק, תל אביב: ספריית פועלים, תשנ"ב

מאן, טריסטאן = מאן, תומס, 'טריסטאן', סיפורים מוקדמים, מגרמנית: יעקב גוטשלק, תל אביב: ספריית פועלים, תשנ"ז, עמ' 230-189

מאן, לואיז'ן = מאן, תומס, 'לואיז'ן', מוות בוונציה וסיפורים אחרים, מגרמנית: נילי מירסקי, ירושלים: כתר, תשמ"ח, עמ' 145-127

מוהם, נטע זר = מוהם, סומרסט, 'נטע זר', נטע זר: סיפורים נבחרים, מאנגלית: מרדכי ברקאי, תל אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ב, עמ' 84-17

מונרו, ריקוד = מונרו, אליס, 'ריקוד הצללים המאושרים', ריקוד הצללים המאושרים וסיפורים אחרים, מאנגלית: אורטל אריכה, אור יהודה: מחברות לספרות, תשע"א, עמ' 236-224

מורקמי, יער נורווגי = מורקמי, הרוקי, יער נורווגי, מיפנית: דורון ב' כהן, ירושלים: כתר, 2000

מורקמי, ערבה עיוורת = מורקמי, הרוקי, ערבה עיוורת, עלמה נמה, מיפנית: עינת קופר, תל אביב: כתר וכנרת זמורה-ביתן, 2009, עמ' 262-239 Murakami,

Haruki, *Blind Willow, Sleeping Woman*, Philip Gabriel (trans.), New York: Vintage Books, 2006, pp. 275-302*

נאבוקוב, לוליטה = נבוקוב, ולדימיר, לוליטה, מאנגלית: דבורה שטיינהרט, תל אביב: הספרייה החדשה, 1986*

סלינגר, התפסן = סלינגר, ג'רד, התפסן בשדה השיפון, מאנגלית: דניאל דורון ואברהם יבין, תל אביב: עם עובד, 1975

סלינגר, לאסמה = סלינגר, ג'רד, 'לאַסְמָה', באהבה ובסאוב', תשעה סיפורים, מאנגלית: יהודית דורף, תל אביב: מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור, 1979, עמ' 91-72

סמית, יופי = סמית, זידי, על היופי, מאנגלית: קטיה בנובין, תל אביב: כנרת-זמורה-ביתן, 2006

סקארפה, סטאבט מאטר = סקארפה, טיציאנו, סטאבט מאטר, מאיטלקית: מונה

- גודאר, אור יהודה: מחברות לספרות, תשע"ג*
- עגנון, התזמורת = עגנון, ש"י, 'התזמורת', ספר המעשים, סמוך ונראה, ירושלים ותל אביב: שוקן, תשכ"ז, עמ' 196-201
- עוז, לגעת = עוז, עמוס, לגעת במים לגעת ברוח, ירושלים: כתר, 1973*
- עמיר, תרנגול כפרות = עמיר, אלי, תרנגול כפרות, תל אביב: עם עובד, תשמ"ד*
- פורסטר, אחוזת הווארד = פורסטר, א"מ, אחוזת הווארד, מאנגלית: עודד פלד, תל אביב: משכל, 2005
- פיצג'רלד, גטסבי = פיצג'רלד, סקוט, גטסבי הגדול, מאנגלית: ליאור שטרנברג, תל אביב: אחוזת בית, תשע"ג*
- פרוסט, הזמן האבוד = פרוסט, מרסל, בעקבות הזמן האבוד, חלק שני: אהבה אחת של סוואן, מצרפתית: הלית ישורון, הקיבוץ המאוחד וסימן קריאה, 1993*
- צ'אפק, התרמית = צ'אפק, קארל, 'התרמית', מלוא השק: סיפורים, מצ'כית: חוה שור ופנחס יורמן, תל אביב: כתיבי מחברים נודעים, 1960, עמ' 13-86
- קונדרה, הצחוק והשכחה = קונדרה, מילן, ספר הצחוק והשכחה, מצ'כית: רות בונדי, תל אביב: זמורה-ביתן, תשמ"א
- קונדרה, הקלות = קונדרה, מילן, הקלות הבלתי-נסבלת של הקיום, מצ'כית: רות בונדי, תל אביב: זמורה-ביתן, תשמ"ה
- קלייסט, ססיליה = קלייסט, היינריך פון, 'ססיליה הקדושה או כוחה של המוזיקה', קולהאס ואחרים: כל הנובלות, מגרמנית: רן הכהן, בני ברק: הקיבוץ המאוחד, 2002, עמ' 181-192
- קנו, בין לילה = קנו, יהושע, 'בין לילה ובין שחר', מומנט מוזיקלי, תל אביב: הספרייה החדשה, הקיבוץ המאוחד וספרי סימן קריאה, 1995, עמ' 93-160
- קנו, התגנבות = קנו, יהושע, התגנבות יחידים, תל אביב: עם עובד, 1986*
- קנו, התרנגולת = קנו, יהושע, 'התרנגולת בעלת שלוש הרגליים', מומנט מוזיקלי, תל אביב: הספרייה החדשה, הקיבוץ המאוחד וספרי סימן קריאה, 1995, עמ' 22-9*
- קנו, מומנט מוזיקלי = קנו, יהושע, 'מומנט מוזיקלי', מומנט מוזיקלי, תל אביב: הספרייה החדשה, הקיבוץ המאוחד וספרי סימן קריאה, 1995, עמ' 49-92
- קרפנטיייר, הנדרף = קרפנטיייר, אלחו, הנדרף, מספרדית: ישעיהו אוסטרדין, תל אביב: זמורה, ביתן תשמ"ו.
- רולן, ז'אן כריסטוף = רולן, רומן, ז'אן כריסטוף, מצרפתית: יהושע השל ייבין, ברונפמן, 1977*
- שופמן, הכינור = שופמן, גרשם, 'הכינור', כל כתבי ג. שופמן, כרך שלישי, תל אביב: עם עובד, תש"ו-תשי"ב, עמ' 186-187*

שחם, ארבעה = שחם, נתן, ארבעה בתיבה אחת, תל אביב: הקיבוץ מאוחד,
*1978

שחם, רוזנדורף = שחם, נתן, רביעיית רוזנדורף, תל אביב: עם עובד, תשמ"ז
שלו, סונטת אביב = שלו, ענר, 'סונטת האביב', ספר הפתיחות, תל אביב: הקיבוץ
המאוחד, תשנ"ז, עמ' 125-121

שלינק, באך = שלינק, ברנהארד, 'יוהאן סבסטיאן באך בריגן', שקרים של קיץ,
מגרמנית: חנה לבנת, אור יהודה: מחברות לספרות, תשע"ג, עמ' 241-217

שלינק, האחר = שלינק, ברנהארד, 'האחר', אהבות מוכרחות, מגרמנית: רוני
לוביאניקר, לוד: זמורה־ביתן, תשס"ב, עמ' 207-71

שניצלר, למות = שניצלר, ארתור, 'למות', שובו של קזנובה, מגרמנית: צבי ארד,
תל אביב: זמורה־ביתן, תשמ"ד, עמ' 66-7